

DEEL 1

Hoe herken ik een peuter met ontwikkelings- voorsprong?

Ieder kind is uniek

Ieder kind is uniek en ontwikkelt op zijn eigen tempo. Sommige baby's en peuters vertonen een snelle motorische ontwikkeling, andere zijn razendsnel in hun taalvaardigheden of getuigen van een vlotte sociaal-emotionele ontwikkeling, en nog andere peuters ontwikkelen zich snel op cognitief vlak. Enkele belangrijke factoren kunnen invloed hebben op de individuele ontwikkeling van het kind:

Kindfactoren

- › erfelijke aanleg
- › intellectuele aanleg
- › fysieke kenmerken
 - Vb. Is het kind groot voor zijn leeftijd of eerder klein?
- › het zelfbeeld van het kind
 - Vb. Kijkt het kind eerder positief dan wel negatief naar zichzelf?
- › het temperament
 - Vb. Gaat het om een actief, ondernemend kind of is het eerder rustig van aard?
 - Vb. Is het een extravert kind of eerder introvert?
 - Vb. Reageert het kind heftig op bepaalde gebeurtenissen of blijft het eerder kalm?
 - Vb. Vertoont het kind doorzettingsvermogen of geeft het eerder snel op?
 - Vb. Is het kind snel afgeleid door iets of juist niet?
 - Vb. Is het kind nieuwsgierig van aard of juist niet?

Gezinsfactoren

- › Hoe is het gezin samengesteld?
 - Vb. Is het kind alleen of heeft het nog broers en zussen?
- › Hoe is de relatie tussen de ouders?

- Vb. Is de relatie tussen de ouders stabiel of is er eerder sprake van spanningen?
- › In welke mate zijn de ouders begaan met de opvoeding van hun kind?
 - Vb. Welke activiteiten worden er met het kind gedaan?
 - Vb. Is er ruimte voor bewegingsactiviteiten?
 - Vb. Gaat het gezin soms op uitstap?
 - Vb. Zijn er contacten met andere kinderen?
 - Vb. Worden er boeken voorgelezen of verhalen verteld?
 - Vb. Hebben de ouders zelf een drukke agenda?
- › Welke opvoedingsstijl hanteren de ouders?
 - Vb. Is dit democratisch met enige inspraak van het kind of is het eerder autoritair?
- › Is er een hechte of affectieve band tussen de ouders en het kind?
 - Vb. Krijgt het kind liefde en genegenheid? Een dikke knuffel of een aai? Voelt het kind zich **geborgen**?

Omgevingsfactoren

- › Is er een sociaal netwerk?
 - Vb. Kan het gezin rekenen op hulp van familie, vrienden, buren...?
- › Leeft het gezin in een gezonde omgeving?
- › Woont het kind in een huis met een tuin? Of leeft het in een appartement? Is er een speeltank in de buurt?
- › Waar wordt het kind opgevangen als de ouders werken of ziek zijn?

Interesses van jonge kinderen kunnen heel verschillend zijn. Zo zal de ene peuter eerder geboeid zijn door tal van bewegingsactiviteiten, terwijl de andere meer aandacht heeft voor boeken, puzzels, blokken, poppen, auto's, tekenen, muziek... Zo stelt iedere baby en peuter zijn eigen 'bagage' samen en komt ieder kind met zijn 'eigen gevulde rugzak' toe op school, die bij de ene peuter al wat voller is dan bij de andere.

Wat een rijke variatie voor de start met vriendjes in de peuterklas!

In het volgende hoofdstuk zullen we eerst een antwoord bieden op de vraag hoe je een peuter met een ontwikkelingsvoorsprong herkent. We zullen ook wat dieper ingaan op 4 verschillende ontwikkelingsdomeinen van baby's en peuters:

- > de cognitieve ontwikkeling;
- > de motorische ontwikkeling;
- > de sociaal-emotionele ontwikkeling;
- > de taalontwikkeling.

In elk deel proberen we een beeld te schetsen van de ontwikkeling bij een doorsnee baby en peuter, waarna we die vergelijken met die van een peuter met een ontwikkelingsvoorsprong. Volledigheidshalve vetrekken we bij elk hoofdstuk vanaf de geboorte. We verduidelijken bepaalde gegevens aan de hand van talrijke voorbeelden en activiteiten uit het dagelijkse leven. Zowel thuissituaties als waargebeurde feiten uit de crèche of de peuterklas komen aan bod.

Af en toe geven we een tip 📖 of staan we even stil bij een bepaalde casus 💡.

Omwille van de privacy veranderden we de namen van de kinderen.

**HOE HERKEN IK
EEN PEUTER MET EEN
ONTWIKKELINGSVOORSPRONG?**

Peuters met een ontwikkelingsvoorsprong vertonen al vroeg bepaalde eigenschappen, dikwijls al vanaf de babytijd. Sommige kenmerken zullen bij de ene peuter duidelijker aanwezig zijn dan bij de andere. We zetten er een aantal op een rijtje.

- › **Een hoog energieniveau.** De peuter wil voortdurend bezig zijn.
 - Vb. De tweeling, Hazel en Merle (15 maanden), zit weinig of nooit stil.

Zodra de meisjes wakker zijn, willen ze de wereld verkennen en gaan ze intensief op ontdekking door het huis. Alles wordt onderzocht. Hoe voelen de planten aan? Hoe smaakt het eten van de hond? Wat kan je doen met een vergiet? Wat betekenen al die knoppen op de afstandsbediening? Wat zit er zoal in de badkamerkast? En in de vaat? Urenlang kunnen de meiden dat volhouden. Het lijkt wel of ze in alles geïnteresseerd zijn, behalve in hun speelgoed.

- › **Weinig slaapbehoefte.**
 - Vb. Filip (2 jaar) heeft voldoende aan 6 uurtjes slaap per nacht om de volgende dag weer vrolijk en actief aan de slag te gaan. Dat slaappatroon is voor de ouders onhoudbaar en bijzonder vermoeiend. Ze proberen hem uit te leggen dat hij in zijn bed moet blijven liggen tot papa 's ochtends opstaat. Maar zodra Filip wakker is, probeert hij uit zijn spijlenbed te kruipen. Met succes! Triomfantelijk staat hij om 5 uur 's ochtends naast het bed van zijn ouders met de boodschap: 'Gedaan dodo. Nie meer dodo!'

Probeer als ouders zelf voldoende slaap of rust te vinden. Misschien kan de peuter enkele nachten bij familie of vrienden logeren. Zo kunnen de batterijen weer opgeladen worden.

.....

- › **Een vroege taalvaardigheid en uitgebreide woordenschat.**
 - Vb. Cathalina zei op haar tweede verjaardag tegen het bezoek: 'Ik ga nog uitwuiwen, maar je mag mijn waterballonnen niet meenemen naar huis, hoor!'

- Vb. Bart (22 maanden) leert graag over de dieren. Hij ziet in een boek ‘een gevaarlijke tijger die jou gaat opeten. De tijger heeft scherpe klauwen.’
- › **Een grote leerhonger.**
 - Vb. Seppe (20 maanden) vraagt voortdurend: ‘Watte is da?’ en ‘Voor watte is da?’ Seppe kijkt graag in boeken. Daar leert hij veel van.
- › **Een prima geheugen.**
 - Vb. Vic (3 jaar): ‘Ik wil die trui aandoen die we gekocht hebben toen we op vakantie waren in dat huisje met die groene luiken.’
- › **Een snel begrip van abstractie.**
 - Vb. Lore (2 jaar) ging met haar ouders naar de kermis, waar ze voor het eerst eendjes viste. Na afloop mocht Lore een prijs kiezen. Het werd een grote doos vetkrijtjes. Thuis moesten die uiteraard getest worden. Op een groot blad zette Lore wat krabbels en toen vroeg ze aan mama, die in de keuken het eten bereidde: ‘Welke kleuke is dat?’ Lore had het paarse vetkrijtje in haar handen. Mama antwoordde al roerend in de kookpot: ‘Paars, Lore, dat is paars.’ Lore ging onmiddellijk op zoek naar andere voorwerpen met die kleur: ‘Dan is die bloem ook paars en is die sjaal ook paars, hé.’ Nog geen 5 minuten later stond Lore in de keuken met een andere wasco, opnieuw met de vraag: ‘Welke kleuke is dat?’ Zo ging Lore nog een tijdje door. Na een week kon de kleine meid alle kleuren benoemen.
 - Vb. Imke (3 jaar) krijgt op haar verjaardag cadeautjes. Dat vindt ze spannend. Haar grootouders komen straks ook voor het feest. Mama heeft alvast ballonnen opgeblazen. Imke kent alle kleuren en nevenkleuren en kan ze correct benoemen. ‘Lichtroze’ is haar lievelingskleur...
 - Vb. Raphael (2,7 jaar) krabbelt graag met zijn potloden op een blad papier. Als hij braaf is, mag hij soms de grote doos met kleurpotloden van zijn oudere broer gebruiken. Hij oefent ondertussen zijn fijne motoriek, leert tegelijk de kleuren kennen en is zich bewust van het feit dat hij er zorg voor moet dragen.
- › **Een goed ontwikkeld tijdsbesef.**
 - Vb. In de eerste kleuterklas kregen de kinderen de opdracht om hun mama te tekenen. Simon (3 jaar) had op dat moment geen tijd omdat hij vol enthousiasme bezig was met het bouwen van een

parcours met de treinsporen. Nadat iedereen opgeruimd had, nodigde de juf de kleuters uit om hun jas aan te doen, omdat het bijna speeltijd was. Simon dacht plots aan de tekenopdracht en deed het volgende voorstel: 'Juf, ik zal nu mijn tekening maken, terwijl jullie de jassen aandoen. Tegen dan ben ik ook klaar en doe ik zelf mijn jas wel aan.' Simon kon duidelijk inschatten hoeveel tijd hij voor zijn werk nodig had.

- Vb. De juf legt uit aan de kleuters dat het vandaag de 'blauwe dag' is. Fien (2,9 jaar) begrijpt niet waarom de juf niet gewoon zegt dat het dinsdag is.

› **Een sterk rechtvaardigheidsgevoel.**

- Vb. Nina (20 maanden) leerde overdag zindelijk worden. Op het potje plassen verliep vrij vlot, maar de ontlasting weigerde ze daarop te doen. Nina hield die in tot ze 's avonds een luier aanhad in bed. Op een bepaalde dag probeerden de ouders hun dochter aan te moedigen: 'Nina, als je kaka op je potje doet, krijg je een aardbei.' Geen resultaat. Enkele uren later probeerden ze het nogmaals: 'Nina, als je kaka doet op het potje, mag je op de schommel en zullen wij jou hoog duwen.' Nog altijd geen resultaat. 's Avonds voor het slapengaan, kwam de laatste poging: 'Nina, als je kaka doet op jouw potje, krijg je een ijsje.' Maar dochterlief bleef weigeren. Tot op het moment dat mama voorstelde om haar kleine meid in bed te stoppen. Nina giechelde vrolijk en zei kalm: 'Wacht, ik moet kaka doen!' En inderdaad, het was eindelijk gelukt! De beide ouders prezen hun dochter de hemel in: 'Bravo, meid! Wat flink, zeg!' Maar toen Nina naar bed moest, herinnerde ze haar ouders aan wat ze beloofd hadden: 'Nu krijg ik die aardbei en mag ik nog op de schommel én krijg ik nog een ijsje, hé!' Tja, beloofd is beloofd...
- Vb. De papa van Dorien (2 jaar) houdt van dieren. In de woonkamer staat een groot aquarium met vissen. Dorien heeft al geleerd dat ze daar niet mag aankomen. Ze houdt zich flink aan die afspraak. Papa komt op een dag thuis met een jong katje dat hij gevonden heeft in een veldweggetje. Dorien is dolblij met de nieuwe huisgenoot en geniet van de capriolen van het dier. De volgende dag ziet mama Dorien in de gordijnen hangen en ze wijst haar terecht. De kleine meid antwoordt: 'Maar poesje mag da wel.' Een kwartier later zit Dorien met haar hand in het aquarium. Weer

wordt ze terechtgewezen en opnieuw stelt Dorien: 'Maar poesje mag da wel.' Mama heeft de hele dag geprobeerd om uit te leggen dat poesjes geen kinderen zijn. Tevergeefs. Dorien vindt dat zij dezelfde rechten heeft als het jonge katje! Na een week was mama doodmoe van poes en kind en werd er besloten dat de buurvrouw het beestje verder zou verzorgen. Zo kon Dorien toch nog op afstand de poes zien opgroeien.

- › **Een goede concentratie** als de peuter geïnteresseerd is in iets.
 - Vb. Robbe (2,5 jaar) krijgt vandaag bezoek van zijn buurjongen, Klaas (3 jaar). Ze besluiten om samen naar een tekenfilm te kijken. Na 10 minuten is Klaas het beu en gaat hij naar de speelhoek van zijn vriend. Robbe is geboeid door de film en blijft kijken! Meer nog, hij vraagt aan papa of hij de dvd nog eens wil starten. Hij wil dezelfde beelden nog eens zien.
- › **Oog voor detail.**
 - Vb. Yara (15 maanden) kijkt graag in boeken. Ze heeft in de kast stripverhalen gevonden van haar oudere broer. Wauw, wat interessant! Ze mag er niet alleen in bladeren, want dan zouden de boeken ongetwijfeld kapotgescheurd worden. Maar samen met papa mag ze wel in zo'n stripalbum kijken. Yara vindt die kleine plaatjes geweldig! Plots ziet ze ergens een piepkleine 'maan'. Papa is verbaasd dat zijn dochter dat ziet tussen al die drukke prenten. En daar blijft het niet bij, want Yara is enthousiast als ze 'nog maan' ontdekt op de volgende bladzijden.
 - Vb. Mama geeft borstvoeding aan kleine zus. Grote broer Thomas (18 maanden) kijkt ondertussen samen met mama in de geliefde strips van papa. Mama stelt enkele vragen over de prenten. 'Hoeveel rode auto's zie je? Op welke prenten zie je de bomen? Waar zie je Kiekeboe?' Vier maanden later gaat papa met Thomas naar de bibliotheek. Daar vraagt de jongen aan zijn vader of ze die strip met de vele rode auto's nog eens kunnen ontlener.
 - Vb. Moeke geeft Jana (2,5 jaar) een dikke reclamefolder met de boodschap dat 'het speelgoedboek van de Sint' is aangekomen per post. Jana reageert nors: 'Dat is niet van de Sint, dat is van de speelgoedwinkel. Kijk maar!', en ze toont het logo van de winkelketen.

- › **Creatief denkvermogen.** Dat betekent dat een kind een oplossing bedenkt voor een bepaald probleem die anders en ludieker is dan de meest gangbare. We kunnen ook spreken van out of the box denken.

- Vb. Loic (2,10 jaar) is vlijtig aan het spelen met zijn auto's. Hij legt een heus parcours af in de woonkamer. De auto's rijden onder de tafel, over een kussen, onder de stoelen... De vloertegels dienen als rijvakken. Een rode en groene dop van waterflessen gebruikt hij als verkeerslichten bij een kruispunt. Loic is in zijn nopjes. Plots ziet hij de piano in de woonkamer en hij bedenkt een creatief plan: dat zijn geschikte 'parkeerplaatsen' voor zijn auto's! Ziezo, de mensen kunnen uitstappen en naar het concert gaan. Loic begint enkele toetsen van de piano aan te slaan. De muziekvoorstelling begint! Een grappig, maar creatief bedacht tafereel.

- Vb. Quinten (3,4 jaar) heeft in de zandbak een prachtig zandkasteel gemaakt. Daarmee wil hij morgen nog voortspelen. Dan kunnen zijn ridders eindelijk in het kasteel wonen. 's Avonds voor bedtijd hoort hij tijdens het weerbericht dat er regen op komst is. Quinten vindt het erg dat de regen zijn zandkasteel zal wegspoelen en bedenkt een creatief plan. Hij leegt een plastieken speelgoedbak en loopt ermee naar de zandbak. 'Ziezo, laat de regen maar komen, mijn kasteel is beschermd.'
- Vb. Tijdens een les bewegingsopvoeding spelen de kinderen met een bal. De kinderen staan in een kring en gooien de bal naar elkaar. Eén kind staat in het midden en probeert de bal te pakken. Tess (4 jaar) staat in het midden en het is aan Laura (3 jaar) om de bal naar de overkant van de kring te gooien. Laura bedenkt dat het moeilijk is om de bal hoog boven Tess te gooien. Plots verdwijnt ze met de boodschap: 'Wacht even...' Ze komt terug met het 'opstapje' dat tussen de turntoestellen staat. 'Ziezo, nu ben ik groot en zal ik de bal wel hoog over Tess kunnen gooien.' Knap gevonden van de kleine Laura!
- Vb. Maurice (3 jaar) en zijn broer Cesar (5 jaar) zijn deze week bij papa. De jongens hebben de hele namiddag boven, op hun kamer gespeeld met de auto's, de blokken, de puzzels... 's Avonds voor het slapengaan vraagt papa aan zijn kinderen om alles netjes op te ruimen. Hij belooft hen nog een ijsje als ze de taak flink uitvoeren. Cesar begint vlijtig de blokken in de speelgoedkoffer te leggen, maar Maurice heeft een ander, creatiever voorstel: 'Kom Cesar, we schuiven alles gauw onder het bed, dan kunnen we ons ijsje halen!' Zo gezegd, zo gedaan! Papa vindt dat de jongens hun best gedaan hebben. De kamer ziet er netjes uit. De 2 kinderen hebben hun ijsje verdiend! Na een kwartier is het bedtijd. Cesar stapt zonder probleem in zijn bed. Maar Maurice krijgt een paniekaanval

en begint te wenen: hij vindt zijn knuffel niet! Waar kan die toch zijn? Grote broer Cesar wil helpen en roept: 'Misschien ligt hij onder jouw bed?' Papa kijkt en vindt tussen al het 'opgeruimde' speelgoed de knuffel van Maurice. De pientere peuter zal de volgende keer nog een beter 'opruimplan' moeten bedenken.

- Vb. Jill (4 jaar) is 's nachts nog niet zindelijk. Ze draagt daarom een luierbroekje. Ze weet dat haar nichten van dezelfde leeftijd wél zindelijk zijn en wil dat ook bereiken. Maar 's ochtends is de luier jammer genoeg nat. Jill bedenkt een creatieve oplossing: ze verstopt haar nat pamberbroekje in de kast en doet een droge luier aan. Ze roept trots: 'Mama, voel eens aan mijn luierbroekje. Het is droog!' Mama looft haar dochter maar 's avonds ontdekt ze het briljante geheim. Wat nu?
- › **Hoogsensitief.** Sommige peuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn bijzonder gevoelig voor licht-, geluid- of gevoelsprikkels. Ze beleven die intenser dan doorsnee kinderen. Ook emoties kunnen intenser beleefd worden. Een hoogsensitieve peuter kan intenser boos, verdrietig of blij zijn!
 - Vb. Anna (2,3 jaar) houdt haar handen voor haar oren als de autoradio te luid staat.
 - Vb. Klaas (3 jaar) kan niet tegen het geflikker van de kerstverlichting op straat. Als hij in de auto zit, slaat hij zijn handen voor zijn ogen en zegt: 'Nee, dat is niet leuk voor mijn ogen.'
 - Vb. Mia (2,4 jaar) kan bepaalde truien niet verdragen: 'Dat moet uit! Dat prikt!'
 - Vb. Hazel (3 jaar) loopt op haar blote voeten in huis. Als mama vraagt waarom ze dat doet, antwoordt ze: 'Ik heb *ambetante* sokken aan vandaag.' Hazel verdraagt de naden van de sokken niet. Haar ouders kopen er nu zonder naden.
 - Vb. Demi (2,2 jaar) wordt nerveus als ze in de buurt grasmachines hoort. Ze roept naar de buurman: 'Nee, nie gras rijden!' Ze haat dat geluid!
 - Vb. Pauline (3 jaar) blijft 's middags op school boterhammen eten. In haar brooddoos zitten elke dag 2 boterhammen: een met kaas en een met confituur. Vandaag weigert ze te eten. Als de juf vraagt waarom Pauline niet wil eten, antwoordt het meisje: 'Ze smaken anders. Die boter vind ik niet lekker.' Pauline bleek gelijk te hebben, want mama had een ander merk van boter gekocht. (Iets wat Pauline niet wist.) De kleine meid is hoogsensitief en beschikt over een verfijnde smaakzin.

- Vb. Tijdens een les bewegingsopvoeding met peuters ondervindt Joren (3 jaar) dat hij nooit de bal kan pakken. Hij wordt boos. Heel boos! Hij roept, weent, stampet op de grond en slaat wild in het rond! Joren is niet te troosten! Zo boos is hij nog nooit geweest! Joren beleeft de boosheid heftiger dan andere kinderen.
- Vb. De hond van opa en oma is gestorven. Het was Fiens (3 jaar) beste speelkameraad. Enkele maanden later ziet het meisje op straat een hond van hetzelfde ras en ze begint intens te wenen. Ze is ontroostbaar! Het verdriet dat ze voelt, is diep en hevig. Ze mist het beestje zo enorm. Nog enkele maanden later toont oma aan haar kleindochter een doosje met de melktandjes die ze van hun hond bijgehouden hebben. Weer beleeft Fien dat intense verdriet.

**Verwar hoogsensitiviteit niet met autisme.
Bij twijfel kan je eventueel contact opnemen
met de huisarts of met het CLB van de school.
Die zullen je, indien nodig, doorverwijzen voor
verder onderzoek.**

.....